

ΑΝΩΤΑΤΗ ΣΧΟΛΗ ΚΑΛΩΝ ΤΕΧΝΩΝ
ΣΧΟΛΗ ΚΑΛΩΝ ΤΕΧΝΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΕΙΚΑΣΤΙΚΩΝ ΤΕΧΝΩΝ

ATHENS SCHOOL OF FINE ARTS
SCHOOL OF FINE ARTS
DEPARTMENT OF FINE ARTS

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΨΗΦΙΑΚΕΣ ΜΟΡΦΕΣ ΤΕΧΝΗΣ
POSTGRADUATE STUDIES PROGRAM
DIGITAL ARTS

Μεταπτυχιακή Εργασία
Postgraduate (Master) Thesis

Αυτό που περιμένω δεν είναι αληθινό
What I am waiting for is not real

Φωτεινή Κορρέ/Foteini Korre
A.M. / R.N. : ΨΜΤ20200234

Επιβλέπων Καθηγητής/Supervisor Professor
Νίκος Αρβανίτης/ Nikos Arvanitis

Αθήνα, Νοέμβριος, 2024
Athens, November, 2024

Τριμελής Εξεταστική-Συμβουλευτική Επιτροπή

1. Νίκος Αρβανίτης
2. Άγγελος Φλώρος
3. Κωνσταντίνος Ντάφλος

ΔΗΛΩΣΗ ΣΥΓΓΡΑΦΕΑ

«Δηλώνω ότι είμαι ο/η αποκλειστικός/η δημιουργός της πρωτότυπης εργασίας, νόμιμος/η κάτοχος των πνευματικών δικαιωμάτων της και ότι έχω το δικαίωμα, να παραχωρήσω τα δικαιώματα που αναφέρονται στην παρούσα άδεια.

Βεβαιώνω, ότι το σύνολο του τεκμηρίου που καταθέτω αποτελεί γνήσιο έργο παραχθέν από εμένα και δεν παραβιάζει τα δικαιώματα άλλου δημιουργού με οποιονδήποτε τρόπο.

Το τεκμήριο/α που καταθέτω είναι το τελικό εγκεκριμένο έργο από την εξεταστική επιτροπή, δεν προκύπτει από λογοκλοπή ή νοθευμένη έρευνα, δεν προσβάλλει πνευματικά δικαιώματα άλλων δημιουργών και δεν παραβιάζει προσωπικά δεδομένα.

Ως κάτοχος των πνευματικών δικαιωμάτων της εργασίας αυτής, παραχωρώ στην Ανώτατη Σχολή Καλών Τεχνών το μη-αποκλειστικό δικαίωμα δημοσίευσης και διάθεσης της ψηφιακής μορφής της εργασίας μου, εντός και εκτός του δικτύου, μέσω του Ιδρυματικού Αποθετηρίου «Art-IA», με την προϋπόθεση ότι διατίθεται με μία από τις άδειες που έχω επιλέξει κατά την αυτό-απόθεση. Η εν λόγω παραχώρηση δεν συγκρούεται με δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας τρίτων ή με παραχωρηθέντα ήδη από εμένα σε τρίτους σχετικά δικαιώματά μου. Η βιβλιοθήκη δεν ασκεί κανενός είδους επιμέλεια στο περιεχόμενο της εργασίας μου και αναλαμβάνω πλήρως την ευθύνη του περιεχομένου της.

Η έγκριση της παρούσας εργασίας δεν υποδηλώνει απαραίτητως την αποδοχή των απόψεων του/της συγγραφέα/ως από την Ανώτατη Σχολή Καλών Τεχνών.

Περίληψη

Η παρούσα εργασία εξετάζει τη σύνθετη και διαρκώς εξελισσόμενη έννοια των συνόρων, όχι μόνο ως φυσικών ορίων μεταξύ κρατών, αλλά ως κοινωνικών και τεχνολογικών κατασκευών που επιβάλλουν και ρυθμίζουν ταυτότητες. Η έρευνα προσεγγίζει τα σύνορα ως έναν μηχανισμό εξουσίας που, από τη μια πλευρά, επιτρέπει τη διάκριση μεταξύ των υποκειμένων μέσω της γεωγραφικής και πολιτικής κατηγοριοποίησης, ενώ, από την άλλη, αναδεικνύει την τεχνολογική παρέμβαση στην ατομική ελευθερία και στην επιτήρηση της κινητικότητας.

Αναλύεται πώς οι πρακτικές των συνόρων περιλαμβάνουν πλέον, πέραν των φυσικών, και ψηφιακά και βιομετρικά σύνορα, ενσωματώνοντας τεχνολογίες αναγνώρισης και επιτήρησης, που ενισχύουν τον έλεγχο των ταυτοτήτων και την ταξινόμηση των υποκειμένων σε κοινωνικές κατηγορίες όπως "μετανάστης", "πρόσφυγας" ή "τουρίστας". Ακολουθώντας τη σκέψη της Harsha Walia, επισημαίνεται πώς οι συνοριακές πολιτικές υπερβαίνουν τη ρύθμιση της κινητικότητας, καθώς συμβάλλουν στην κατασκευή κοινωνικών ανισοτήτων και διακρίσεων. Εξετάζεται η θεωρητική συμβολή φεμινιστικών και μεταανθρωπιστικών προσεγγίσεων, προτείνοντας έναν νέο τρόπο κατανόησης της ταυτότητας. Μέσα από αναλύσεις που αντλούνται από τη σκέψη της Rosi Braidotti και του Judith Butler, αναπτύσσεται η έννοια της νομαδικής υποκειμενικότητας ως μια μορφή αντίστασης στον κρατικό και τεχνολογικό έλεγχο. Τα υποκείμενα μπορούν να υιοθετούν νέες, ευέλικτες ταυτότητες που διαφεύγουν από τους παραδοσιακούς περιορισμούς, καταργώντας την ακαμψία των εθνοκρατικών και κοινωνικών διακρίσεων. Σε αυτό το πλαίσιο, η εργασία διερευνά τη φροντίδα, την οικειότητα και τη διαδικασία της αναμονής, που μπορούν να επαναπροσδιορίσουν τις σχέσεις μας με το ανθρώπινο και μη και να αναδείξουν έναν φεμινιστικό τεχνο-ουμανισμό. Τέλος, περιγράφεται η εικαστική εγκατάσταση «Αυτό που περιμένω δεν είναι αληθινό», η οποία αποτελεί μια πρακτική εφαρμογή των θεωρητικών αυτών εννοιών. Η εγκατάσταση διερευνά τις συνθήκες ταυτότητας, ελέγχου και αντίστασης, επιτρέποντας στα υποκείμενα που

συμμετέχουν να αλληλεπιδράσουν με το περιβάλλον και την τεχνολογία με τρόπο που τα απαλλάσσει από την παραδοσιακή κρατική και θεσμική επιτήρηση.

Λέξεις Κλειδιά: σύνορα, ταυτότητα, εξουσία, επιτήρηση, νομαδικότητα, τεχνολογία, φροντίδα, αντίσταση, μεταανθρωπισμός, φεμινισμός

ABSTRACT

This thesis examines the complex and ever-evolving concept of borders, not only as physical boundaries between states but also as social and technological constructs that impose and regulate identities. The research approaches borders as a mechanism of power that, on one hand, allows for the differentiation between subjects through geographic and political categorization, while, on the other hand, highlights technological intervention in individual freedom and mobility surveillance.

The thesis explains how border practices now encompass, aside from the physical, also digital and biometric boundaries, incorporating recognition and surveillance technologies that enhance the control of identities and the classification of subjects into social categories such as "migrant," "refugee," or "tourist." Following Harsha Walia's thought, it is emphasized how border policies go beyond the regulation of mobility, as they contribute to the construction of social inequalities and discrimination. The research combines the theoretical contributions of feminist and posthumanist approaches, proposing a new way of understanding identity. Through analyses drawn from the work of Rosi Braidotti and Judith Butler, the concept of nomadic subjectivity emerges as a form of resistance to state and technological control. Subjects can adopt new, flexible identities that escape traditional constraints, abolishing the rigidity of nation-state and social distinctions. In this context, the paper explores care, intimacy and states of anticipation, which can redefine our relations with the human and non-human and highlight a feminist techno-humanism. The research culminates in the description of the art installation "What I am waiting for is not real," which serves as a practical application of these theoretical concepts. The installation examines conditions of identity, control, and resistance, allowing participating subjects to interact with the environment and technology in a way that frees them from traditional state and institutional surveillance.

Keywords: borders, identity, power, surveillance, nomadism, technology, care, resistance, posthumanism, feminism

Πίνακας Περιεχομένων

ΕΙΣΑΓΩΓΗ	8
Η ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΤΟΥ ΥΠΟΚΕΙΜΕΝΟΥ ΣΤΗΝ ΟΡΙΑΚΗ ΧΩΡΙΚΟΤΗΤΑ ΤΩΝ ΣΥΝΟΡΩΝ	9
Η ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΠΕΛΕΥΘΕΡΩΣΗ ΚΑΙ ΤΟΝ ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟ ΤΗΣ ΤΑΥΤΟΤΗΤΑΣ.....	11
ΟΙΚΕΙΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΦΡΟΝΤΙΔΑ ΣΤΑ ΤΕΧΝΟΜΕΛΛΟΝΤΑ	13
ΑΝΑΜΟΝΗ ΚΑΙ ΔΙΪΑΒΑΣΗ: ΑΠΌ ΤΗΝ ΕΞΟΥΣΙΑ ΣΤΗΝ ΑΝΤΪΣΤΑΣΗ	14
«ΑΥΤΟ ΠΟΥ ΠΕΡΙΜΕΝΩ ΔΕΝ ΕΙΝΑΙ ΑΛΗΘΙΝΟ»	15
ΕΠΙΛΟΓΟΣ	22
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	32

Εισαγωγή

Η έννοια των συνόρων διαμορφώνεται από την αρχαιότητα ως ένας φυσικός και πολιτικός διαχωρισμός, αλλά με την εξέλιξη της τεχνολογίας και την άνοδο της παγκοσμιοποίησης, τα σύνορα έχουν μετατραπεί σε σύνθετους και διαρκώς μεταβαλλόμενους κοινωνικούς και ψηφιακούς μηχανισμούς. Σήμερα, τα σύνορα δεν περιορίζονται σε γεωγραφικά όρια, αλλά περιλαμβάνουν και αόρατα, ψηφιακά όρια που ορίζονται από τεχνολογίες επιτήρησης, βιομετρικής αναγνώρισης και διαχείρισης δεδομένων. Αυτές οι τεχνολογικές πρακτικές ανακαθορίζουν τις έννοιες της κυριαρχίας, της ταυτότητας και του ανήκειν.

Στην εργασία αυτή, θα αναλυθεί πώς τα σύνορα, μέσα από την ελεγχόμενη διάβαση των υποκειμένων, λειτουργούν όχι μόνο ως διαχωριστικές γραμμές αλλά και ως μηχανισμοί κατασκευής και ταξινόμησης των υποκειμενικότητων. Ο έλεγχος των συνόρων ενσωματώνει τεχνολογίες που αποδίδουν συγκεκριμένες ταυτότητες στα άτομα, κατατάσσοντάς τα σε κατηγορίες και καθορίζοντας τις δυνατότητες τους για κινητικότητα και ένταξη σε κοινωνικές και πολιτικές κοινότητες. Έτσι, οι κρατικές πολιτικές που σχετίζονται με τα σύνορα δημιουργούν νέες μορφές διακρίσεων και διαχωρισμού, κατασκευάζοντας την αίσθηση της ετερότητας και του αποκλεισμού μέσα από διαβατήρια, βίζες και άλλα μέσα επιτήρησης.

Ακολουθώντας την προσέγγιση της Harsha Walia, η εργασία εξετάζει πώς τα σύνορα διευκολύνουν τον σχηματισμό ιεραρχικών κοινωνικών διατάξεων και την επιβολή ελέγχου στις μετακινήσεις και τις ταυτότητες. Σε αυτό το πλαίσιο, η ανάλυση επεκτείνεται σε σύγχρονες βιοπολιτικές προσεγγίσεις που εστιάζουν στην επιτήρηση μέσω βιομετρικών και τεχνολογικών εργαλείων, όπως η ανάλυση δεδομένων και η τεχνητή νοημοσύνη. Αυτά τα τεχνολογικά όρια καθορίζουν ποια έχει το δικαίωμα να περάσει, ποια αποκλείεται και με ποιες συνθήκες επιτρέπεται η διάβαση.

Η εργασία αντλεί επίσης από τη φεμινιστική και μεταανθρωπιστική θεωρία για να προτείνει έναν νέο τρόπο κατανόησης της ταυτότητας. Οι έννοιες της νομαδικής υποκειμενικότητας, όπως περιγράφονται από τη Rosi Braidotti, και της επιτελεστικής ταυτότητας, όπως διατυπώνεται από το Judith Butler, μας βοηθούν να κατανοήσουμε πώς τα υποκείμενα μπορούν να αντισταθούν σε παραδοσιακούς μηχανισμούς ελέγχου. Τα νομαδικά υποκείμενα διαφεύγουν των στερεότυπων και των κανονιστικών ταυτοτήτων και ενσωματώνουν μια ρευστή, ευέλικτη ταυτότητα που αμφισβητεί τους περιορισμούς του κράτους και των κατηγοριοποιήσεων. Επομένως, η εργασία επιχειρεί να συνδέσει αυτές τις θεωρητικές προσεγγίσεις με τη σύγχρονη τεχνολογία, προτείνοντας ένα μέλλον όπου οι τεχνολογίες μπορούν να χρησιμοποιηθούν για την ενδυνάμωση της ταυτότητας μέσω της φροντίδας αντί για τον περιορισμό και την καταπίεση των υποκειμένων.

Η μελέτη ολοκληρώνεται με την παρουσίαση της εικαστικής εγκατάστασης «Αυτό που περιμένω δεν είναι αληθινό», η οποία αποτελεί ένα καλλιτεχνικό πείραμα εμπνεόμενο από συνθήκες ελέγχου και επιτήρησης και παράλληλα επιτρέπει την αναδιαπραγμάτευση της ταυτότητας των υποκειμένων μέσω μιας εναλλακτικής τεχνολογικής προσέγγισης. Η εγκατάσταση προσφέρει στις συμμετέχουσες την ευκαιρία να βιώσουν έναν χώρο όπου οι κοινωνικές και τεχνολογικές επιταγές δεν καθορίζουν την ταυτότητά τους, προσφέροντας ένα σημείο αντίστασης και συμβολικής απελευθέρωσης.

Η κατασκευή του υποκειμένου στην οριακή χωρικότητα των συνόρων

Καθώς εισερχόμαστε σε μία εποχή όπου τα ψηφιακά σύνορα είναι εξίσου σημαντικά με τα γεωγραφικά, εγείρονται ολοένα και περισσότερα ερωτήματα σχετικά με το ποιος είναι ο ρόλος της τεχνολογίας στον σχηματισμό υποκειμενικότητων σε αυτούς τους οριακούς χώρους.

Τα σύνορα παραδοσιακά λειτουργούν ως πολιτικές, νομικές και φυσικές οριοθετήσεις του χώρου, ορίζοντας το πού ξεκινά και πού τελειώνει ένα κράτος. Μέσω των συνόρων, τα σύγχρονα κράτη καταφέρνουν «να συλλέξουν πλούτο, να εκτοπίσουν πληθυσμούς και να εφαρμόσουν φυλετικούς διαχωρισμούς». Σύμφωνα με τη Harsha Walia, στο *Border and Rule* (2021), οι συνοριακές πολιτικές αφορούν λιγότερο την πολιτική της κινητικότητας αυτή καθ'αυτή και περισσότερο τη μετατροπή του συνόρου σε εργαλείο που διευκολύνει «τον σχηματισμό των κρατών, την ιεραρχική κοινωνική διάταξη, τον έλεγχο της εργασίας και την ανάπτυξη ξενοφοβικών εθνικιστικών αισθημάτων». Αποτελούν όρια στα οποία καθορίζεται η ζωή των υποκειμένων, αφού έχουν τη δύναμη να κατασκευάζουν την αίσθηση της ετερότητας με τοίχους, κέντρα κράτησης και απελάσεις, βάσει φυλετικών, εθνικών και οικονομικών διαφορών. Επιτρέπουν, επιπλέον, την ταξινόμηση των ατόμων που τα διαβαίνουν, όχι τόσο σε ενοποιημένες κοινωνικές ομάδες, όσο σε κρατικώς ρυθμισμένες σχέσεις διακυβέρνησης και διαφοράς, βλ. «μετανάστρια», «προσφύγισσα», «τουρίστας» κοκ. (Walia, 2021).

Η κατοχή ή μη ενός διαβατηρίου δεν περιορίζεται στο να διευκολύνει ή δυσχεραίνει τη μετακίνηση των υποκειμένων πέραν των συνόρων ανάμεσα στα κράτη, αλλά αποτελεί απτή απόδειξη ανήκειν, δυνατή να ορίσει την καταλληλότητα ή την απόκλιση (Braidotti, 1994, σ.39). Στην περίπτωση της απόκλισης, τα υποκείμενα συχνά εξαναγκάζονται σε εξονυχιστικούς ελέγχους που τα περιθωριοποιούν και

εγκλωβίζουν στα άκρα των κρατών (Aronson & Swanson, 1991, όπως αναφέρεται στο Braidotti, 1994, σ. 101) και σε ζώνες μετάβασης όπου το υποκείμενο μπορεί να καταστεί ανεπιθύμητο ή παράνομο (Walia, 2021). Η διαδικασία της συνοριακής διάβασης επιβεβαιώνει τον δικαιωματισμό του Κράτους στη βία, την οποία εφαρμόζει όχι απαραίτητως με τη χρήση όπλων, όπως αυτά νοούνται ως απτά εργαλεία, αλλά μέσω της στέρησης δυνατότητας μάχης από τα υποκείμενα που επιχειρούν να έρθουν σε ρήξη με το σύνορο και αυτά που εκπροσωπεί (Deleuze & Guattari, 1988, σ. 295). Ο εξοστρακισμός των υποκειμένων σε μία ζώνη μετάβασης αποτελεί και αυτός μία από τις εκφάνσεις της δίκαιης, ορθής, νόμιμης κρατικής βίας, η οποία πάντα δικαιολογείται μέσω του αποκλίνοντα χαρακτήρα που αποδίδεται στα υποκείμενα που την υφίστανται, και, κατά συνέπεια, κανονικοποιείται (Deleuze & Guattari, 1988, σ. 553).

Στον απόηχο της επίθεσης στους Δίδυμους Πύργους της Νέα Υόρκης στις 11 Σεπτεμβρίου 2001, έχουν αναδιαμορφωθεί παγκοσμίως οι διαδικασίες συνοριακού ελέγχου, ενσωματώνοντας κανονισμούς ασφαλείας που κάνουν χρήση βιομετρικών στοιχείων, τεχνολογιών παρακολούθησης, προγνωστικής ανάλυσης δεδομένων, λογισμικών αναγνώρισης προσώπων, και φυσικά ενισχύοντας τη φύλαξη από οπλισμένο προσωπικό είτε της αστυνομίας είτε των ενόπλων δυνάμεων (Walia, 2021). Παρ'όλα αυτά, με την εξέλιξη της τεχνολογίας, παρατηρείται πως τα σύνορα δεν είναι πλέον αυστηρώς γεωγραφικά. Οι τεχνολογίες παρακολούθησης, συλλογής δεδομένων και ταυτοποίησης, ενεργοποιούνται και εκτός των καθορισμένων, φυσικών ορίων, αλλά και τα ίδια τα σύνορα δεν καταλαμβάνουν σταθερές χωρικές θέσεις, ούτε εφαρμόζουν μονίμως τους ίδιους διαχωρισμούς, αλλά διαρκώς μεταβάλλονται και μετατοπίζονται στην πορεία της ιστορίας (Braidotti, 1994, σ.71). Η πολιτική διαχωρισμού που εφαρμόζουν και αποτελεί την ουσιαστική τους υπόσταση, μπορεί να εμφανιστεί όπου κριθεί αναγκαίο εντός των εθνών-κρατών. «Το σύνορο είναι ελαστικό και η μαγική γραμμή μπορεί να υπάρξει οπουδήποτε» (Walia, 2021).

Η εξουσία που επιβάλλεται στο υποκείμενο από τις εκάστοτε νομικές αρχές και επικεντρώνεται στον έλεγχο και τη ρύθμιση της δραστηριότητάς του, έχει τη δύναμη να κατασκευάζει υποκείμενα που εμφανίζονται με συγκεκριμένα χαρακτηριστικά απέναντι στον νόμο. Επομένως, η διάβαση ενός συνόρου, που ανεξαρτήτως της υλικότητας και χωροταξικής του διάστασης, αναπόφευκτα οδηγεί στη συγκρότηση υποκειμενικότητων και ταυτότητας καταδεικνύοντας την κοινωνικοπολιτική διαφορά των ατόμων που επιχειρούν να το περάσουν, συχνά εργαλειοποιεί την τεχνολογική καινοτομία και πρόοδο, εξαναγκάζοντας τα υποκείμενα σε μία ταυτοτική επιτέλεση που μέσω της επανάληψης και της παράθεσης της κανονικότητας τα αναδιαμορφώνει (Butler, 1990, σ.27).

Παράλληλα όμως, η ύπαρξη των συνόρων, ή, καλύτερα, η εννόησή τους, απειλείται συνεχώς από ποικίλους παράγοντες που μπορούν να οδηγήσουν σε αστάθεια, καθώς η απρόβλεπτη ανθρώπινη δραστηριότητα τείνει να έρχεται σε σύγκρουση με τις ευπαθείς ανθρωπίνως κατασκευασμένες αρχές (Arendt, 1958, σ. 262). Συνεπώς, ο κλονισμός της αρχής δύναται να μεταβάλει τα υποκείμενα και να οδηγήσει σε νέες, μη προδιαγεγραμμένες πιθανότητες υποκειμενικότητας.

Η τεχνολογία για την απελευθέρωση και τον περιορισμό της ταυτότητας

Οι Holstein and Gubrium υποστηρίζουν πως η ανθρώπινη ταυτότητα δεν είναι εγγενής αλλά κατασκευάζεται, επίσης, μέσω της αφήγησης της προσωπικής ιστορίας κάθε υποκειμένου εντός ενός κοινωνικού πλαισίου. Χαρακτηριστικά όπως η χρήση της γλώσσας, η συμπεριφορά και η σύνδεση με τα πράγματα επιβεβαιώνουν ή αναδιαμορφώνουν τα εγκαθιδρυμένα προσωπικά και κοινωνικά «ταυτοτικά σενάρια». Ο τρόπος με τον οποίο περιγράφουμε εαυτές καταφέρνει να δημιουργήσει εγγραφές στο ατομικό ταυτοτικό παλίμψηστο της καθεμίας, που με τη σειρά τους οδηγούν σε ευρύτερες συλλογικές και κοινωνικές αλλαγές, καθώς αντικατοπτρίζει, εκφράζεται από και αμφισβητεί τις δεδομένες νόρμες του συνόλου (Shapiro, 2010). «Η αλήθεια του υποκειμένου βρίσκεται πάντοτε κάπου ανάμεσα στον εαυτό και την κοινωνία» (Braidotti, 1994, σ.85) .

Στην κοινωνικοπολιτική συνθήκη της πλοήγησης ανάμεσα στις κοινωνικές νόρμες, τις σχέσεις εξουσίας και τις ατομικές επιθυμίες, μπορούμε να βρούμε το πώς διαμορφώνεται η ενσώματη υποκειμενικότητα (Shapiro, 2010). Από τη μία, οι ασύνειδες διαδικασίες που ορίζονται ως ανθρώπινη επιθυμία, έχουν τη δύναμη να παράγουν σχέσεις εξουσίας και μετατοπίσεις που με τη σειρά τους κατασκευάζουν υποκειμενικότητες, σε έναν αέναο κύκλο αλληλοσυγκρότησης (Braidotti, 1994, σ.85). Από την άλλη, σε ένα πλανητικό πλαίσιο που χαρακτηρίζεται από ραγδαία τεχνολογική ανάπτυξη, η τεχνολογική πρωτοπορία παράλληλα διαμορφώνεται από και διαμορφώνει τα υποκείμενα, μέσω της δημιουργίας νέων τρόπων ελέγχου και σχηματισμού των σωμάτων (Foucault, όπως αναφέρεται στο Shapiro, 2010). Οι βιοπολιτικές τακτικές που επηρεάζουν την ανθρώπινη καθημερινότητα, τον τρόπο που ζούμε, καθιστούν σαφείς τις υλικοχωρικές διατάξεις που συνιστούν το ετερογενές σύνολο των δικτύων, τεχνικών και σχέσεων εξουσίας με το οποίο συνδεόμαστε και οδηγεί στην ανάδυση πιθανοτήτων ύπαρξης (Foucault, όπως αναφέρεται στο Shapiro, 2010). Η σύνδεση του ανθρώπινου σώματος με την τεχνολογία μέσω πρακτικών όπως αυτή της βιομετρικής παρακολούθησης, αμφισβητεί τα όρια ανάμεσα στο ανθρώπινο και τη μηχανή, επηρεάζοντας έτσι το

πώς αντιλαμβανόμαστε την έννοια της ταυτότητας. Ενώ μπορεί να λειτουργήσει απελευθερωτικά, ανοίγοντας νέους δρόμους προς πιο ρευστές και υβριδικές μορφές (Haraway, 1985), ξεπερνώντας τους παραδοσιακούς δεισμούς σώματος και νου, ανθρώπου και μηχανής, μπορεί επίσης να επανεγγράφει κυρίαρχες ηγεμονίες, όπως παρατηρείται στην περίπτωση που αναφέρθηκε νωρίτερα.

Ένας από τους τρόπους με τους οποίους επιβάλλεται ο έλεγχος στα σώματα σε χωρικές συνθήκες όπως αυτές που συζητήθηκαν προηγουμένως, είναι φυσικά η προσπάθεια παρακολούθησης και τεκμηρίωσής τους με τη χρήση διαφόρων οπτικών τεχνολογικών, από δορυφορικές τεχνολογίες μέχρι κάμερες και τεχνολογίες υπερύθρων (Braidotti, 1994, σ.105). Η επιλογή να απέχω από τη διαδικασία δε μου γνωστοποιείται και η καταγραφή των δεδομένων της εικόνας μου παρουσιάζεται ως μονόδρομος. Είτε παρουσιάζομαι στην οριακή συνθήκη έχοντας ήδη μία τεκμηρίωσή μου ανά χείρας (ποικίλα έγγραφα, διαβατήρια κ.α.) είτε υποβάλλομαι σε διαδικασία τεκμηρίωσης επί τόπου είτε και τα δύο. Η φωτογράφιση (και γενικότερα η αποτύπωση του ειδώλου μου με οπτικά μέσα) λειτουργεί ως απόδειξη πως έχω βρεθεί κάπου και έχει τη δύναμη να παρέμβει πάνω μου, πιστοποιεί όχι πως υπάρχω αλλά έχω υπάρξει (Barthes, 1981). «Φωτογραφίζοντας ανθρώπους τούς παραβιάζεις, βλέποντάς τους όπως ποτέ δεν βλέπουν τους εαυτούς τους, αποκτώντας γνώση γι'αυτούς την οποία δεν μπορούν ποτέ να έχουν· οι άνθρωποι μετατρέπονται σε αντικείμενα τα οποία συμβολικά μπορούν να κυριευτούν» (Sontag, 1978).

Όταν γίνομαι στόχος του φακού, γίνομαι και στόχος μιας διάταξης-όπλου (Sontag, 1978) και δεν μπορώ παρά να προσαρμοστώ σε αυτή τη συνθήκη. Μία γρήγορη φωτογραφία πορτραίτου είναι ικανή να με κατηγοριοποιήσει, έστω και μέσω την σημαινομένων του πλαισίου στο οποίο λαμβάνεται, ως οτιδήποτε εξυπηρετεί μια αρχή εκείνη τη στιγμή, για παράδειγμα, ακόμα και ως άτομο με βεβαρημένο ποινικό μητρώο (Barthes, 1981). Αυτό που τελικώς αποτυπώνεται δεν είναι παρά κάτι που προσπαθεί να μου ομοιάσει αλλά δεν καταφέρνει να αποτυπώσει την ταυτότητά μου, όσο και αν αυτό διατείνεται (Barthes, 1981, σ.143).

Όταν το υποκείμενο αποτυπώνεται σε μία συγκεκριμένη στιγμή στον χρόνο, η αποτύπωση αυτή λειτουργεί ως ταυτοτική αναφορά και του αφαιρεί την αίσθηση της διαρκούς ρευστότητας της ταυτότητάς του (Barthes, 1981). Έτσι, μπορούμε να ισχυριστούμε ότι μία αποτύπωση σε ένα έγγραφο όπως είναι, για παράδειγμα, ένα διαβατήριο, δεν είναι παρά μία έκφανση ταξινόμησης και όχι ένα μέσο αφήγησης ή ένα εργαλείο προσωπικής μνήμης. Μέσω τέτοιων τύπων ταξινόμησης, το υποκείμενο αντικειμενοποιείται και επιτρέπεται σε εξουσιαστικές δυνάμεις όπως το κράτος να το ερμηνεύσουν και αναγνώσουν όπως αυτές επιλέγουν. Συνεπώς, σε ένα πλαίσιο συνδεδεμένο με τον νόμο ή θεσμικά μέσα, πχ. αυτό της διάβασης ενός

συνόρου, η ανάγκη απόδειξης μίας συγκεκριμένης ταυτότητας που εκφράζεται από μία και μόνο εικόνα, συνδέεται με την παραχώρηση εξουσίας σε διάφορες αρχές να ορίσουν το τι συνεπάγεται αυτή.

Τα νομαδικά υποκείμενα που περιγράφονται από τη Rosi Braidotti στο ομώνυμο βιβλίο της, μπορούν να χρησιμοποιηθούν ως βάση για την κατανόηση του πώς ο έλεγχος που επιβάλλεται μέσα από «συννοριακές πρακτικές» (πρακτικές ελέγχου με υλική ή μη χωροθέτηση) μπορεί να οδηγήσει στην αναδιαμόρφωση της ταυτότητας του υποκειμένου όπως περιγράφηκε προηγουμένως. Η εμφάνιση του υποκειμένου καθιστά το σώμα του όχι αποκλειστικά δικό του αλλά σώμα που συγκροτείται από την οπτική του συνόλου, με αποτέλεσμα η ταυτότητά του να μην μπορεί να είναι αυστηρώς καθορισμένη αλλά κάτι που διαρκώς μεταβάλλεται (Arendt, όπως αναφέρεται στο Butler, 2015). Το νομαδικό υποκείμενο, όμως, δε δεσμεύεται από τις παραδοσιακές πρακτικές της εδαφικότητας ή της ταυτότητας, αλλά, αντιθέτως, διασχίζει πολλαπλούς χώρους, αρνούμενο τις καθιερωμένες εκφάνσεις του ανήκειν. Διαφεύγει των διπόλων, προς μία κατεύθυνση πολλαπλότητας και ευελιξίας. Δε μετατοπίζεται απαραιτήτως στον χώρο, αλλά από τη στιγμή που ο κρατικός έλεγχος μπορεί να παρουσιάζεται παντού, έχει πλήρη συνείδηση του τρόπου με τον οποίο αμφισβητεί τις νόρμες με την ίδια του την ύπαρξη. Η επιθυμία του να ξεπερνάει και να παραβιάζει τα σύνορα, όπως αυτά κι αν εμφανίζονται, αποτελεί μία μορφή πολιτικής αντίστασης (Braidotti, 1994, σ. 75).

Το να επηρεάζεις και να επηρεάζεσαι είναι δεδομένη συνθήκη για έναν οργανισμό που βρίσκεται εντός ενός συγκεκριμένου περιβάλλοντος (milieu), με μια διαδικασία γίνεσθαι να λαμβάνει χώρα κατά τη διάδραση του υποκειμένου με το γύρω του. Η συμμετοχή μέσω της διάδρασης ή της απουσίας αυτής παράγει, εκτός από υποκειμενικότητες, κόσμους και αλλαγές σε αυτούς (Shapiro, 2010). Ένας διαμεσολαβημένος χώρος ανάμεσα σε υποκείμενα έχει τη δύναμη να δημιουργήσει ταυτότητες, μέσω της αντιπαράθεσης και της αλληλεπίδρασης (Arendt, όπως αναφέρεται στο Butler, 2015).

Οικειότητα και φροντίδα στα τεχνομέλλοντα

Στη σύγκλιση μετανθρωπιστικής και φεμινιστικής θεωρίας, μπορούμε να εντοπίσουμε μία ριζοσπαστική επανεννόηση του μέλλοντος, που αμφισβητεί τον ανθρωποκεντρισμό, την πατριαρχία και τον τεχνοκαπιταλισμό. Στα φεμινιστικά τεχνομέλλοντα η τεχνολογία αξιοποιείται για λειτουργίες πέραν αυτών του ελέγχου

ή της εμπορευματοποίησης προς μία δημιουργία νέων μορφών ύπαρξης, φροντίδας και συγγένειας.

Το θόλωμα των ορίων μεταξύ ανθρώπινου και μη, οργανικού και ανόργανου, διευκολύνεται σταθερά τα τελευταία χρόνια από την πρόοδο στη βιοτεχνολογία, την τεχνητή νοημοσύνη και την κυβερνητική. Η Braidotti ισχυρίζεται ότι εισαγόμαστε σε μία μεταανθρωπιστική εποχή στην οποία ο άνθρωπος εκκεντροποιείται και δημιουργούνται νέες πιθανότητες στη σκέψη πάνω στην υποκειμενικότητα, την ταυτότητα και τη συλλογικότητα, σε έναν κόσμο όπου η ανθρώπινη υπεροχή δεν είναι πια η κυρίαρχη θέαση. (Braidotti, 1994). Αντιστοίχως εκφράζεται και η Haraway στο *Staying with the Trouble* (2016), όπου υποστηρίζει μία επανεξέταση της συγγένειας που εκτείνεται πέρα από τους βιολογικούς και οικογενειακούς δεσμούς και περιλαμβάνει μη ανθρώπινες οντότητες όπως τα ζώα, τα φυτά και οι μηχανές. Αμφισβητείται, έτσι, ο ατομικισμός και οι πρακτικές αποκλεισμού που ανά περιόδους έχουν καθορίσει τις ανθρώπινες σχέσεις, προτείνοντας αντίθετα ότι η τεχνολογία μπορεί να εξυπηρετήσει νέες μορφές σύνδεσης και φροντίδας. Για τη Haraway, οι φεμινιστικές τεχνοfuturist προοπτικές περιλαμβάνουν τη δημιουργία «oddkin», απροσδόκητων κοινοτήτων αποτελούμενων από πολλαπλά είδη, που ευδοκιμούν μέσω της συνεργασίας και όχι της κυριαρχίας. Άλλωστε, η τεχνολογία δεν είναι εγγενώς πατριαρχική ή καπιταλιστική, αλλά διαμορφώνεται από τα κοινωνικά και πολιτικά πλαίσια στα οποία αναπτύσσεται και χρησιμοποιείται (Wajcman, 2004). Μία αναπλασιώσή της, λοιπόν, στην κατεύθυνση της φεμινιστικής κριτικής που της ασκείται τις τελευταίες δεκαετίες με στόχο να την απομακρύνει από την ενίσχυση των διαφόρων συστημάτων καταπίεσης, θα οδηγούσε στον επαναπροσδιορισμό της ως εργαλείο για τη δημιουργία δικαιότερων και πιο ισότιμων κοινωνιών. Παρομοίως, το όραμα της Braidotti για τον μεταανθρωπιστικό φεμινισμό, τονίζει τη σημασία της τεχνολογίας στη δημιουργία νέων μορφών υποκειμενικότητας και πολιτικής δράσης. Κατά την Braidotti, σε ένα φεμινιστικό τεχνομέλλον θα πρέπει να επικεντρωθούμε στην ανάπτυξη τεχνολογιών που προωθούν τη συλλογική ηθική υπευθυνότητα και τον σεβασμό για τα μη ανθρώπινα άλλα. Αυτό περιλαμβάνει, εκτός των ζώων και των οικοσυστημάτων, και τις μηχανές και τις τεχνητές νοημοσύνες που γίνονται ολοένα και περισσότερο μέρος του κοινωνικοπολιτικού μας τοπίου. Αν η φροντίδα δεν είναι μόνο μία ανθρώπινη δραστηριότητα αλλά μια πρακτική πολλαπλών ειδών που περιλαμβάνει όλα τα προαναφερθέντα, προτείνεται να δίνεται προτεραιότητα στη φροντίδα και την ευημερία του συλλογικού σώματος και όχι μόνο του ανθρώπινου (Bellacasa, 2017).

Αναμονή και Διάβαση: Από την Εξουσία στην Αντίσταση

Η έννοια της αναμονής, πέραν του ορισμού της ως χρονική καθυστέρηση, συνιστά και μια επιτελεστική πράξη που κατασκευάζει ταυτότητες και εμπειρίες σε καθεστώτα εξουσίας (Freeman, 2010). Στην περίπτωση των συνόρων, η αναμονή συχνά σχετίζεται με την αβεβαιότητα και την καθυστέρηση του υποκειμένου κατά τη διάβαση. Ωστόσο, η αναμονή αποτελεί επίσης εργαλείο κατασκευής και ρύθμισης των σωμάτων και της υποκειμενικότητας, που εκτείνεται πέρα από τον χρόνο και τον χώρο. Στη φεμινιστική θεωρία, η έννοια της αναμονής αποκτά ιδιαίτερη σημασία όταν συνδέεται με τη διάβαση και την επιτέλεση της ταυτότητας. Η αναμονή είναι μια πρακτική που επαναφέρει το σώμα σε μια κατάσταση αβεβαιότητας, όπου η ταυτότητα επανεξετάζεται και αναδομείται μέσω της διάδρασης με την εξουσία (Butler, 2015).

Η έννοια της διάβασης συνδέεται με την ιδέα της νομαδικότητας, όπου το υποκείμενο δεν διατηρεί μια σταθερή ταυτότητα, αλλά διαρκώς διασχίζει πολλαπλές οντολογικές καταστάσεις (Braidotti, 1994). Η διάβαση του συνόρου, είτε γεωγραφικού είτε συμβολικού, γίνεται μια στιγμή πολιτικής αντίστασης, που βρίσκει το υποκείμενο να αμφισβητεί τα παραδοσιακά σχήματα επιτήρησης και ελέγχου.

Κατ'αυτόν τον τρόπο, η ίδια η αναμονή γίνεται πράξη αντίστασης. Αναφερόμαστε πλέον σε μία επιτελεστική μορφή αναδιοργάνωσης της ταυτότητας, που διαφεύγει της παθητικής υποταγής στην εξουσία. Το υποκείμενο, μέσα από την αλληλεπίδρασή του με την τεχνολογία, αποστασιοποιείται από τη βιοπολιτική του συνόρου και δημιουργεί μια νέα σχέση με τον χρόνο και τον χώρο. Η αναμονή, αντί να κατανοηθεί ως καθυστέρηση, γίνεται χώρος αναστοχασμού και δημιουργίας.

«Αυτό που περιμένω δεν είναι αληθινό»

Η εικαστική εγκατάσταση με τον τίτλο «Αυτό που περιμένω δεν είναι αληθινό» ξεκίνησε εν μέρει ως μελέτη στη λειτουργία των αναλογικών αυτόματων φωτογραφικών θαλάμων (photoboosts) που υπήρξαν δημοφιλή για το μεγαλύτερο μέρος του 20^{ου} αιώνα, μέχρι να αντικατασταθούν από ψηφιακές τεχνολογίες στο τέλος της δεκαετίας του 1990 και να αποκτήσουν ξανά δημοτικότητα ως χώροι ειδικού ενδιαφέροντος από τα μέσα της πρώτης δεκαετίας του 21^{ου} αιώνα και έπειτα. Για τη συλλογή σχετικών πληροφοριών ήταν απαραίτητη η ενσωμάτωση σε ένα παγκόσμιο κλειστό δίκτυο τεχνικών photoboosts, μέσω του οποίου καταφέρνει και συντηρείται αλλά και εμπλουτίζεται η περιορισμένη συλλογική γνώση πάνω στη λειτουργία των συγκεκριμένων μηχανημάτων. Μέσω εκτενούς έρευνας στον

ελλαδικό χώρο, παρατηρήθηκε ότι δεν υπάρχει ούτε ένας τέτοιου τύπου φωτογραφικός θάλαμος σε λειτουργία και έγινε απόπειρα εντοπισμού ανενεργών photoboosts που θα μπορούσαν να διευκολύνουν την παρούσα εργασία. Έπειτα από επικοινωνία με διάφορους χώρους, από καταστήματα φωτοτυπιών μέχρι μουσεία, εντοπίστηκε ένα μηχάνημα εκτός λειτουργίας σε αποθηκευτικό χώρο του Μουσείου Τεχνολογίας του Πανεπιστημίου Πατρών και συζητήθηκε η αναπαλαίωσή του. Λόγω έλλειψης χρηματοδότησης για τη μεταφορά του μηχανήματος από την Πάτρα στην Αθήνα, απορρίφθηκε το συγκεκριμένο σενάριο. Επόμενο βήμα ήταν η προσπάθεια αναπαραγωγής του μηχανισμού με τον σχεδιασμό του μέσω της χρήσης 3D λογισμικών και την υλοποίησή του μέσω digital fabrication, προσπάθεια που δεν ολοκληρώθηκε επίσης για οικονομικούς λόγους.

Κατά τη διάρκεια της έρευνας, παρ'όλα αυτά, αναζητήθηκαν οι ρίζες της γρήγορης φωτογραφίας πορτραίτου, και εντοπίστηκε η κάμερα-κουτί δρόμου που έχει χρησιμοποιηθεί για περίπου έναν αιώνα στις χώρες της Νοτιοανατολικής Ευρώπης και της Νοτίας και Δυτικής Ασίας, αρχικά για σκοπούς τεκμηρίωσης (documentation), έπειτα για τη δημιουργία αναμνηστικών και πλέον έχει εκλείψει σχεδόν απολύτως. Η δουλειά του Lukas Birk με το boxcamerapow παρείχε σημαντικά στοιχεία για την αναπαραγωγή ενός τέτοιου μηχανήματος και βοήθησε στον σχεδιασμό μίας κάμερας προσαρμοσμένης στις ανάγκες της εικαστικής εγκατάστασης.

Η κύρια διαφορά μεταξύ των δύο προσεγγίσεων, εκτός από την αυτόματη/μηχανική έναντι της χειρωνακτικής εμφάνισης, είναι η παρουσία χειρίστριας/φωτογράφου που αποτυπώνει το υποκείμενο στο φωτογραφικό χαρτί, και κατά συνέπεια επηρεάζει τη στάση του ατόμου που βρίσκεται μπροστά στον φακό. Αυτή η διαφορά, ήταν καθοριστικής σημασίας για τη διαμόρφωση του εννοιολογικού πλαισίου του έργου, καθώς δημιουργεί διάδραση μεταξύ των υποκειμένων. Πάνω στη συγκεκριμένη διαφορά χτίστηκαν οι επιτελούμενοι ρόλοι της ενεργού εγκατάστασης.

Προσπαθώντας να δημιουργήσουμε έναν χώρο στον οποίο μπορούμε να παρουσιάσουμε με μια συμβολική επανοικειοποίηση της ταυτότητάς μας, προσφέροντας στα υποκείμενα μία εικόνα εαυτών απαλλαγμένη από θεσμική παρακολούθηση, επιχειρούμε τη δημιουργία νέων ταυτοτήτων μακριά από το κράτος και τον επιβεβλημένο τεχνολογικό έλεγχο. Η διάβαση ενός συνόρου γίνεται έτσι μία διαδικασία που μας επιτρέπει να οραματιστούμε νέες, επαναστατικές μορφές ύπαρξης.

Σε ένα σύνορο χωρίς σύνορο όπου οι συμμετέχουσες αλληλεπιδρούν με την τεχνολογία της φωτογραφικής μηχανής με τρόπο που απελευθερώνεται από τον κρατικό έλεγχο, γίνονται και οι ίδιες νομάδες, εξερευνώντας και ενσωματώνοντας πολλαπλές ταυτότητες όπως κινούνται στον χώρο, με προσωπική βούληση, απελευθερωμένες από κρυφή παρακολούθηση, εμπορευματοποίηση ή εκμετάλλευση. Έτσι, το πέρασμα του συνόρου δεν παραμένει μία σωματική εμπειρία αλλά μεταμορφώνεται σε μία οντολογική, όπου η αλληλεπίδραση με τις άλλες, την τεχνολογία και τον ίδιο τον χώρο ανασκευάζει την ταυτότητά σου.

Η εγκατάσταση εκτείνεται σε περίπου 16 τετραγωνικά μέτρα επιχειρώντας να δημιουργήσει μία εμβυθιστική μεταβατική εμπειρία. Αποτελείται από πολλαπλά στοιχεία, χωροθετημένα ώστε να ενθαρρύνουν τη διάβαση του κοινού δια μέσου της, προκειμένου να επιτύχει μία διαδικασία που ξεκινά από μία συνθήκη αγωνίας και αναμονής και οδηγεί σε αίσθηση κάθαρσης.

Τα υποκείμενα εισερχόμενα στον χώρο έρχονται σε επαφή με κάποια μηχανικά λουλούδια που κινούνται στο έδαφος, συνδεδεμένα μέσω καλωδίων με τον πυρήνα της εγκατάστασης που είναι η κάμερα δρόμου, τοποθετημένη πάνω σε καφάσια μαναβικής. Προχωρώντας γύρω τους, μπορούν να προσεγγίσουν το σημείο όπου καλούνται να σταθούν ώστε να αποτυπωθούν από τη χειρίστρια της μηχανής. Βρίσκονται περιτριγυρισμένα από τις επιφάνειες με τα φωτεινά μηχανικά λουλούδια, την τεχνητή χλωρίδα της εγκατάστασης, και τα στροβοσκοπικά φώτα που αναμένουν να ενεργοποιηθούν τη στιγμή της φωτογραφικής έκθεσης. Η χειρίστρια ξεκινά τη διαδικασία της έκθεσης και της εμφάνισης όσο τα υποκείμενα στέκονται αναμένοντας το αποτέλεσμα και μην έχοντας δυνατότητα να παρακολουθήσουν τι λαμβάνει χώρα μέσα στη φωτογραφική μηχανή. Το φωτογραφικό αποτύπωμα προσφέρεται στο άτομο που φωτογραφήθηκε, χωρίς να μένει πουθενά κάποιο αντίτυπο ή αρνητικό του, προκαλώντας έτσι μία αίσθηση αυτοδιάθεσης και προσωπικού ελέγχου επί της υποκειμενικότητας του ατόμου.

Τα κύρια στοιχεία της εγκατάστασης είναι τα εξής:

1. Αυτοσχέδια κάμερα δρόμου Kamra e faoree

Για τη δημιουργία της κάμερας χρησιμοποιήθηκαν σχεδιαγράμματα από την έρευνα του Lukas Birk στο boxcameranow. Η κάμερα σχεδιάστηκε σε 3D πρόγραμμα σχεδίασης, προσαρμοσμένη στις ανάγκες του εγχειρήματος. Έγινε επιλογή συγκεκριμένης διάστασης για φωτογραφικό χαρτί Harman direct positive 12x18

κομμένου σε 4 ίσα τμήματα ώστε να εξυπηρετηθεί η επιθυμητή φωτογραφία πορτραίτου, και διαμόρφωση της εσωτερικής πλάκας εστίασης αναλόγως. Κατασκευάστηκε με τη χρήση CNC cutter και χειρωνακτικής κοπής σε κόντρα πλακέ θαλάσσης. Συναρμολογήθηκε με τη χρήση καρφιών και κόλλας και ενισχύθηκε στα απαραίτητα σημεία ώστε να επιτευχθεί η φωτοστεγανότητά της. Η αλουμινένια ράβδος που οδηγεί την πλάκα εστίασης πακτώθηκε με τη χρήση βραχίονα οριζόντιου άξονα, επιλύοντας ένα σύνηθες ζήτημα σταθερότητας αντίστοιχων κατασκευών. Το εσωτερικό της είναι βαμμένο με μαύρο χρώμα για την αποφυγή ανακλάσεων του φωτός. Αρχικά χρησιμοποιήθηκε φακός Lomography Large Format, μέχρι την αντικατάστασή του από φακό μεγεθυντή Industar-23U, 4,5/110mm από τη δεκαετία του 1970. Το μανίκι κόπηκε από παλαιό μπουφάν και ενσωματώθηκε στην κάμερα με τη χρήση τελάρου κεντήματος. Στο εσωτερικό της συναντάμε δύο πλαστικά δοχεία φαγητού για τα χημικά, Ilford Multigrade Developer και Ilford Rapid Fixer, καθώς και αυτοσχέδιο φωτοστεγανό κουτί για τη φύλαξη του φωτογραφικού χαρτιού.

2. Περίβλημα από κοτετσόσυρμα επί του οποίου αρθρώνονται διαμορφωμένες επιφάνειες από γυψόγαζα με μηχανικά λουλούδια

Οι επιφάνειες που φιλοξενούν τα μηχανικά λουλούδια αναπτύχθηκαν επί φελιζόλ που διαμορφώθηκε με τη χρήση θερμοκόπτη πολυστερίνης και επί του κοτετσόσυρματος που περικλύει την εγκατάσταση. Χρησιμοποιήθηκαν επάλληλες στρώσεις γυψόγαζας και στόκου που τρίφτηκαν με τριβείο και περάστηκαν ακρυλικό, σκόνη αγιογραφίας και βερνίκι.

3. Μηχανικά λουλούδια

Τα μηχανικά λουλούδια σχεδιάστηκαν σε πρόγραμμα 3D σχεδιασμού και τυπώθηκαν σε αυτοσχέδιο Rosalind 3D printer, σχέδιο του Μιχάλη Δημητρίου, που ολοκληρώθηκε για τις ανάγκες του συγκεκριμένου έργου. Οι πυρήνες τους, λόγω της ανάγκης μεγάλης λεπτομέρειας για τη συναρμολόγηση, τυπώθηκαν σε 3D printer ρητίνης. Τα πέταλά τους αποτελούνται από σύρμα, μαγειρική μεμβράνη, mod rodge και ακρυλικό χρώμα. Για την κίνησή τους χρησιμοποιήθηκαν servo motors και για τον φωτισμό τους leds. Η κίνησή τους ελέγχεται μέσω Arduino Nano με Servo shield και Pimoroni Servo2040. Τα leds είναι συνδεδεμένα σε απευθείας τροφοδοσία. Η συνδεσμολογία έγινε με custom καλωδιώσεις στα απαραίτητα μήκη.

4. Στροβοσκοπικά φώτα

Τα στροβοσκοπικά φώτα χρησιμοποιούνται ως flash για την έκθεση της φωτογραφίας. Ελέγχονται μέσω αυτοσχέδιας DMX κονσόλας, κατασκευασμένης με τη χρήση Arduino Uno και DMX shield.

5. Ηχητική εγκατάσταση

Για την ηχητική επένδυση του έργου έγινε ψηφιακή σύνθεση στο λογισμικό PureData και η αναπαραγωγή των διαφορετικών καναλιών γίνεται μέσω κρυφών ηχείων Bluetooth.

6. Μάσκα χειρίστριας

Η μάσκα της χειρίστριας κατασκευάστηκε από την Κατερίνα Παναγοπούλου σε σχέδιο της γράφουσας, από τμήματα βαμβακερού σεντονιού και ακρυλική γέμιση.

7. Λοιπά πλαστικά στοιχεία: καφάσια μαναβικής, ακρυλικό φεγγάρι, θραύσματα ακρυλικού, υδραυλικός σωλήνας

Η εγκατάσταση κατασκευάστηκε και παρουσιάστηκε στο εργαστήριο ΚΛΙΦ, Καλλιφρονά 67 στην Κυψέλη, για την καλύτερη δυνατή διευκόλυνση των εργασιών. Παρ'όλα αυτά, ως ιδανική συνθήκη, προτείνεται η χωροθέτησή της σε κάποιον υπαίθριο ανοιχτό χώρο προς ενίσχυση της αίσθησης της οριακότητας, χωροθέτηση που δεν ήταν εφικτή με τα περιορισμένα τεχνικά και οικονομικά μέσα για την διεξαγωγή της συγκεκριμένης εργασίας.

Σε έναν χώρο που ομοιάζει συνόρου, όπως αυτό έχει οριστεί νωρίτερα, και αναγνωρίζεται ως σημείο επιτέλεσης, όπου η ταυτότητα είναι διαρκώς υποδύομενη, αμφισβητούμενη και ελέγξιμη, στοιχεία της εγκατάστασης είναι διαμορφωμένα σχεδόν σαν φωτογραφικό ή θεατρικό φόντο εντείνοντας τη σκηνογραφική διάσταση που καταδεικνύει τη συνήθη επιτελεστικότητα της διαδικασίας της φωτογράφισης και του ελέγχου. Η συναισθηματική μετάβαση συνδέεται με μία χωρική, ωθώντας τα υποκείμενα σε μία φυσική πορεία από το ένα σημείο της εγκατάστασης στο άλλο. Με αυτόν τον τρόπο, η διαμόρφωση του χώρου γίνεται ενεργή συμμετέχουσα στην εγκατάσταση. Η σκόπιμη χειραγώγηση της κίνησης, με την πορεία και στάση μπροστά στον φωτογραφικό φακό και έπειτα την απομάκρυνση από αυτόν, βοηθά τον αναστοχασμό των υποκειμένων επί της προσωπικής τους βούλησης και επιθυμίας.

Ο σχεδιασμός της εγκατάστασης ενθαρρύνει μία παθητική παρατήρηση του χώρου και των στοιχείων που τον συνθέτουν. Οι θεάτριες προσκαλούνται να πλησιάσουν αλλά διατηρώντας μία απόσταση που προκαλεί αίσθηση αμηχανίας. Η κατασκευή φαντάζει ευάλωτη στην αφή αλλά προσιτή στη διάβαση.

Το πολυδιάστατο περιβάλλον που συνδυάζει οπτικά και ηχητικά στοιχεία, καθώς και οι επιλογές των υλικών και των χρωμάτων, δημιουργούν μια εμπειρία πολλαπλών ερεθισμάτων. Η ηχητική διάσταση υπαινίσσεται μία ένταση που έρχεται να συμπληρώσει τη μεταβατική διαδικασία των υποκειμένων. Σκοπός είναι το ολιστικό βίωμα του χώρου, με αποδοχή μιας ελαφρώς αγωνιώδους αίσθησης αναμονής και την επερχόμενη κάθαρση.

Το σώμα των θεατριών υποχρεούται σε συγκεκριμένες κινήσεις και στάσεις που προάγουν τη σωματική επίγνωση της συνθήκης. Το υποκείμενο αμφισβητεί τα παραδοσιακά σχήματα επιτήρησης και ελέγχου. Στην εγκατάσταση, η διαδικασία φωτογράφισης με την κάμερα-κουτί ενσωματώνει αυτή την έννοια της διάβασης. Η πράξη του να στέκεται κάποιος μπροστά από τον φακό δεν είναι απλώς μια συμβολική αποτύπωση της ταυτότητας αλλά μια αναδιαπραγμάτευση της παρουσίας του υποκειμένου στον χώρο του συνόρου.

Η χειρίστρια της μηχανής είναι μεταμφιεσμένη, επιτελώντας έναν ρόλο δήμιου αν η φωτογραφική διάταξη αποτελεί ένα όπλο, όπως αναφέρουν οι Sontag και Barthes, αλλά και ενός φύλακα σε αυτή την τεχνητή άκρη του κόσμου. Η ταυτότητά της δεν έχει σημασία, καθώς μόνο της μέλημα είναι να δώσει νέα συμβολική ταυτότητα στα υποκείμενα που διαβαίνουν. Φαντάζει και φροντίστρια του περιβάλλοντος, μην περιορίζοντας τη φροντίδα της στα ανθρώπινα όντα αλλά και στα μηχανικά αντικείμενα, δημιουργώντας έναν διάλογο με το τεχνητό και το φυσικό. Τα μηχανικά λουλούδια αντιπροσωπεύουν μια συγγένεια που υπερβαίνει το ανθρώπινο, σχέση που συνδέεται με την έννοια της «επιβιωτικής φροντίδας» που περιγράφει η Haraway, η οποία προωθεί νέες σχέσεις ευθύνης και αγάπης προς το μη ανθρώπινο.

Η φωτογραφία εδώ λειτουργεί ως μια τέτοια αφήγηση που συνδέει το υποκείμενο με ένα καθεστώς εξουσίας, αλλά στην εγκατάσταση αυτό το καθεστώς υπονομεύεται μέσω της αναλογικής και χειροποίητης διαδικασίας φωτογράφισης. Αντί να αποτυπώνει το υποκείμενο ως στατική εικόνα, το φωτογραφικό πορτρέτο γίνεται μια στιγμή αλληλεπίδρασης και φροντίδας, όπου η κάμερα δεν επιβάλλεται ως εργαλείο εξουσίας αλλά ως δρών αντικείμενο σε έναν χώρο ανταλλαγής. Αυτή η επιτέλεση της ταυτότητας εμπεριέχει έναν δυναμισμό που επιτρέπει την επανεπεξεργασία της, ακόμα επειδή πραγματοποιείται σε έναν χώρο που είναι

ταυτόχρονα δημόσιος και προσωπικός, τεχνολογικός και χειροποίητος. Η συμβολική αναμονή του τι θα αποκαλυφθεί μέσω της φωτογραφικής διαδικασίας γίνεται πράξη αντίστασης και μετατρέπει την τεχνολογική διαδικασία σε μια ενδιάμεση κατάσταση μεταξύ επιθυμίας και ολοκλήρωσης. Παύει να αποτελεί μία παθητική υποταγή στην εξουσία ελέγχου και μετατρέπεται σε μία επιτελεστική μορφή αναδιοργάνωσης της ταυτότητας. Το σώμα του υποκειμένου περιμένει τη δική του εικόνα, δημιουργώντας έτσι μια διπλή στιγμή επιτέλεσης, όπου η στιγμή της αποτύπωσης μαζί με την αναμονή της αναγνώρισης εαυτού επανορίζουν την υποκειμενικότητά του.

Επίλογος

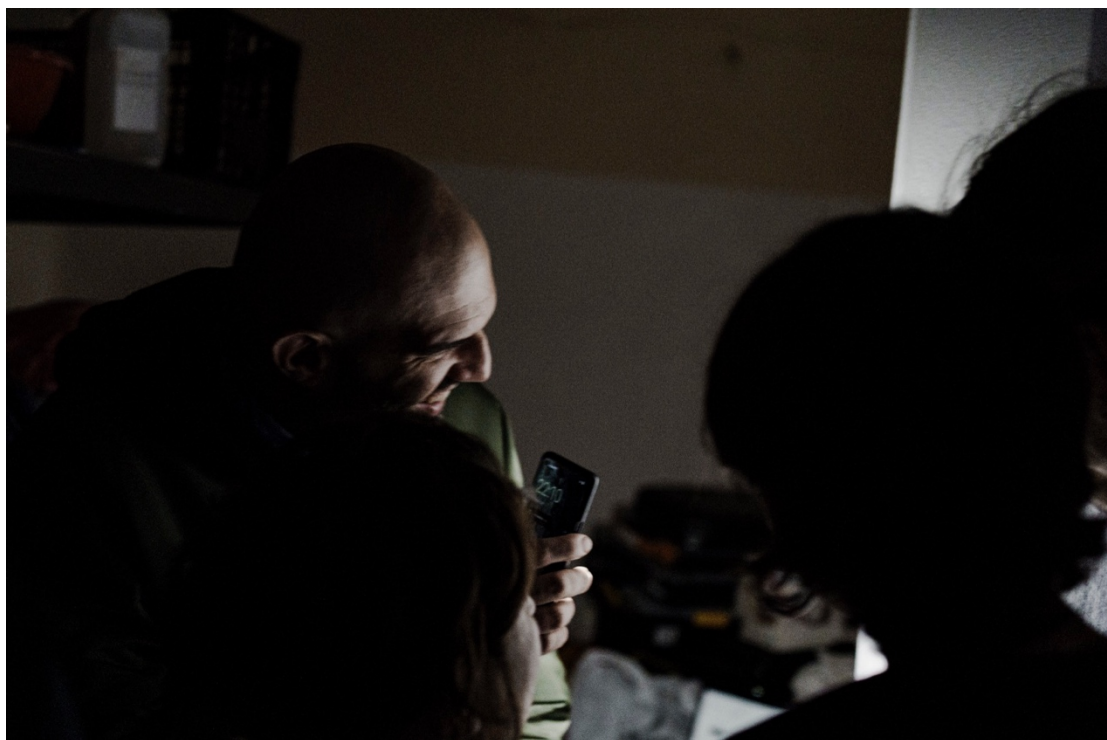
Η εικαστική εγκατάσταση «Αυτό που περιμένω δεν είναι αληθινό» αποτελεί μια πρακτική εφαρμογή των θεωρητικών εννοιών της εργασίας, προσφέροντας ένα περιβάλλον στο οποίο τα άτομα επαναπροσδιορίζουν την ταυτότητά τους μακριά από θεσμικούς και τεχνολογικούς περιορισμούς. Η εγκατάσταση προτείνει μια εμπειρία όπου η φωτογραφία, συχνά σύμβολο ελέγχου και τεκμηρίωσης, μετατρέπεται σε εργαλείο απελευθέρωσης και προσωπικής έκφρασης. Η φωτογραφική τεχνολογία που έχει επιλεγεί φαντάζει μια συμβολική απόρριψη της σύγχρονης ψηφιακής παρακολούθησης. Έτσι, η αλληλεπίδραση με τη φωτογραφική διαδικασία γίνεται μια συμβολική πράξη αυτοκαθορισμού και προσωπικής αναδιαπραγμάτευσης.

Τα ευρήματα της βιβλιογραφικής έρευνας καταδεικνύουν ότι η τεχνολογία, αν και συχνά εργαλειοποιείται με στόχο την επιτήρηση, μπορεί επίσης να λειτουργήσει υπέρ της δημιουργίας νέων ταυτοτήτων και σχέσεων. Οι φεμινιστικές θεωρίες που μελετήθηκαν, εμπνέουν την εγκατάσταση, η οποία διαμορφώνει έναν χώρο "συνόρου" όπου οι θεάτριες, μακριά από τους ρόλους που επιβάλλουν οι κοινωνικές νόρμες, αλληλεπιδρούν με την τεχνολογία με τρόπο που αποκαθιστά την αίσθηση της προσωπικής αυτονομίας. Σε αυτό το περιβάλλον, το σύνορο αναπαριστά κάτι περισσότερο από γεωγραφικό όριο: είναι η ίδια η πράξη της διάβασης, του γίνεσθαι και της εκ νέου επιτέλεσης της ταυτότητας.

Η χωροταξία και οι πλαστικές επιλογές σχεδιασμού της εγκατάστασης προάγουν μια εμπειρία που αρχικά αποδίδει την ένταση των οριακών χώρων, οδηγώντας σταδιακά σε μια αίσθηση ελευθερίας που προκύπτει από την αντίληψη της αυτοδιάθεσης των υποκειμένων. Εδώ, η φωτογράφιση δεν αποσκοπεί στην ταυτοποίηση, αλλά λειτουργεί ως συμβολική καταγραφή του εαυτού, δημιουργώντας μια εικόνα απαλλαγμένη από επιβολές. Ο χώρος λειτουργεί ως ασφαλές πλαίσιο για τη διαμόρφωση νέων ταυτοτήτων.

Με αυτή την εγκατάσταση, η έρευνα προσπαθεί να τονίσει ότι πρακτικές τεκμηρίωσης μπορούν να αποτελέσουν μέσο καλλιέργειας της φροντίδας. Μέσα από τον απελευθερωτικό ρόλο της τέχνης, οι συμμετέχουσες βιώνουν μια διαδικασία δημιουργικής επιτέλεσης της ταυτότητας, όπου η αλληλεπίδραση με την τεχνολογία και τις άλλες, ενθαρρύνει την αποδοχή και τη νοηματοδότηση του εαυτού με νέους, δυναμικούς όρους.

Πίνακας Εικόνων

Βιβλιογραφία

- Ahmed, S. (2000). *Strange Encounters: Embodied Others in Post-coloniality*. Psychology Press.
- Ahmed, S. (2006a). Orientations. *GLQ: A Journal of Lesbian and Gay Studies*, 12(4), 543–574. <https://doi.org/10.1215/10642684-2006-002>
- Ahmed, S. (2006b). *Queer Phenomenology: Orientations, Objects, Others*. Duke University Press.
- Arendt, H. (1958). *The Human Condition*. University of Chicago Press.
- Banerjee, P. (2006). *Politics of Time: “primitives” and History-writing in a Colonial Society*. Oxford University Press, USA.
- Barthes, R. (1978). *A Lover’s Discourse: Fragments*. Macmillan.
- Barthes, R. (1981). *Camera Lucida: Reflections on Photography*. Macmillan.
- Bishop, C. (2005). *Installation Art*. Tate.
- Braidotti, R. (1994). *Nomadic Subjects: Embodiment and Sexual Difference in Contemporary Feminist Theory*. Columbia University Press.
- Braidotti, R. (2013). *The Posthuman*. John Wiley & Sons.
- Buck-Morss, S. (2002). *Dreamworld and Catastrophe: The Passing of Mass Utopia in East and West*. MIT Press.
- Butler, J. (1990). *Gender Trouble: Feminism and the Subversion of Identity*. Routledge Kegan & Paul.
- Butler, J. (2015). *Notes Toward a Performative Theory of Assembly*. Harvard University Press.
- Cixous, H., Cohen, K., & Cohen, P. E. (1976). The Laugh of the Medusa. *Signs*, 1(4), 875–893. <https://doi.org/10.1086/493306>
- De La Bellacasa, M. P. (2017). *Matters of Care: Speculative Ethics in More than Human Worlds*. U of Minnesota Press.

- Deleuze, G., & Guattari, F. (1988). *A Thousand Plateaus: Capitalism and Schizophrenia*. Bloomsbury Publishing.
- Fabian, J. (2014). *Time and the Other: How Anthropology Makes Its Object*.
- Fisher, M. (2009). *Capitalist Realism: Is There No Alternative?* Zero Books.
- Fisher, M. (2017). *The Weird and the Eerie*. Watkins Media Limited.
- Freeman, E. (2010). *Time Binds: Queer Temporalities, Queer Histories (Perverse Modernities)*.
- Gabrys, J. (2016). *Program Earth: Environmental Sensing Technology and the Making of a Computational Planet*. U of Minnesota Press.
- Guin, U. K. L. (1992). *Dancing at the Edge of the World: Thoughts on Words, Women, Places*.
- Haraway, D. J. (1991). *Simians, Cyborgs, and Women: The Reinvention of Nature*. Other.
- Haraway, D. J. (2016). *Staying with the Trouble: Making Kin in the Chthulucene*. Duke University Press.
- Hayles, N. K. (1999). *How We Became Posthuman: Virtual Bodies in Cybernetics, Literature, and Informatics*. University of Chicago Press.
- Hayward, M. (2013). ATMs, Teleprompters and Photoboos: A Short History of Neoliberal Optics. *New Formations*, 80(80), 194–208. <https://doi.org/10.3898/newf.80/81.11.2013>
- Hornsey, R. Q. D. (2010). *The Spiv and the Architect: Unruly Life in Postwar London*. U of Minnesota Press.
- Kristeva, J., Jardine, A., & Blake, H. (1981). Women's Time. *Signs*, 7(1), 13–35. <https://doi.org/10.1086/493855>
- Raley, R. (2009). *Tactical Media*. U of Minnesota Press.
- Shapiro, E. (2010). *Gender Circuits: Bodies and Identities in a Technological Age*. Routledge.

Sontag, S. (1978). *On Photography*. Penguin Modern Classics.

Wajcman, J. (2004). *TechnoFeminism*. Polity.

Walia, H. (2021). *Border and Rule: Global Migration, Capitalism, and the Rise of Racist Nationalism*. Haymarket Books.

Wark, M. (2015). *The Beach Beneath the Street: The Everyday Life and Glorious Times of the Situationist International*. National Geographic Books.

Weitz, R., & Kwan, S. (2014). *The Politics of Women's Bodies: Sexuality, Appearance, and Behavior*. Oxford University Press, USA.